

УДК 504.03:338.48

Полянничко О.В.

ст.викл.кафедри економіки природокористування
Одеського державного екологічного університету

Полянничко Е.В.

ст.препод.кафедры экономики природопользования
Одесского государственного экологического университета

O.V.Polyanychko

senior lecturer of the Economy of Nature Management
Odessa State Environmental University

**ПРИРОДНИЙ КАПІТАЛ В РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІЙ
СФЕРІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ
МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ**

**ПРИРОДНЫЙ КАПИТАЛ В РЕКРЕАЦИОННО-
ТУРЕСТИЧЕСКОЙ СФЕРЕ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ
ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ РАЗВИТИЯ**

**THE NATURAL FUND IN A RECREATIONAL AND TOURISTIK
SPHERE OF UKRAINE IN A CONTEXT OF ECONOMIC DEVELOPMENT
MODELS TRANSFORMATION**

Анотація. Запропоновано авторське визначення дефініції «природний капітал рекреаційно-туристичної сфери». Проаналізовано місце природного капіталу рекреаційно-туристичної сфери в межах споживчо-орієнтованих моделей економічного розвитку. Здійснено системну інтерпретацію використання економічних моделей розвитку у контексті сучасних трансформаційних екологічних зрушень. Виконано порівняння систематизованих видів активності відповідно до їх потенціалу в реаліях розвитку рекреаційно-туристичної сфери України.

Ключові слова: природний капітал, рекреаційно-туристична сфера, економічні моделі розвитку, економіка, екологічні зрушення.

Аннотация. Предложено авторское определение дефиниции «природный капитал рекреационно-туристической сферы». Проанализировано место природного капитала рекреационно-туристической сферы в рамках потребительско-ориентированных моделей экономического развития. Осуществлена системная интерпретация использования экономических

моделей развития в контексте современных трансформационных экологических сдвигов. Выполнено сравнение систематизированных видов активности в соответствии с их потенциалом в реалиях развития рекреационно-туристической сферы Украины.

Ключевые слова: природный капитал, рекреационно-туристическая сфера, экономические модели развития, экономика, экологические сдвиги.

Annotation. The authors' definition of a «natural fund in a recreational and touristic sphere» is proposed. The role of a recreational and touristic spheres' natural fund within the limits of consuming-oriented models of economical development is analyzed. The systemic interpretation of economic development models' exploiting is exercised in a context of actual transformational ecological progress. A compare of arranged types of activity in compliance with their potential is realized in a reality of Ukrainian recreational and touristic sphere development.

Key words: natural fund, recreational and touristic sphere, economic development models, economics, ecological progress.

Вступ. Сьогодні міжнародний туризм займає четверте місце (після паливної, хімічної та автомобільної промисловості) у глобальному експорті, зі щорічною вартістю туристичної індустрії у 1 трлн. доларів США, забезпечуючи 30% експорту комерційних послуг у світі та 6% загального експорту. Туристичні напрямки у економічних системах, що перебувають на етапі розвитку, користуються популярністю у 47% міжнародних туристів усього світу, у зв'язку з чим їх економіка отримує 306 млрд. доларів США від глобального об'єму міжнародних доходів туризму (36 %) [1, с. 501]. В Україні за підсумками 2012 року дохід суб'єктів туристичної галузі склав 6,991 млрд. гривень, що на 41,6% перевищує показники 2011 року [2]. Важливим чинником існування та економічного розвитку рекреаційно-туристичної галузі є природний капітал, оскільки зміна його якісних та кількісних характеристик негативним чином вплине на туристичну привабливість даних територій та економічний розвиток країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень. Грунтовним дослідженням еколого - економічних аспектів користування природним капіталом присвячено праці наукових діячів – О.Ф.Балацького, Б.В. Буркинського, І.К. Бистрякова, С.Н. Бобильова, Л.С. Гринів, В.М.Захарова, Л.Г.Мельника, Є.В.Мішеніна , С.К.Харічкова, М.А. Хвесика, Т.С. Хачатурова, Г. Дейлі, Дж. Кобб, Р. Костанза і т.д. Попередні дослідження авторів, що стосуються економіко-екологічних аспектів розвитку саме рекреаційно-туристичної сфери України наведено у роботах, присвячених запровадженню та розвитку екологічного підприємництва у зазначеній сфері [3,4,5,6].

Метою даного дослідження є визначення сутності природного капіталу та його місця у системі еколого-орієнтованих моделей економічного розвитку рекреаційно-туристичної сфери України.

Результати дослідження. Природний капітал є одним з перманентно базових стовпів впливу в сегменті трансформаційних процесів в екологічних системах. Усвідомлення цього факту викликало фундаментальну доктринальну увагу з метою теоретичного позиціонування та емпіричного застосування зазначеної категорії, проте, лише викликало цілу низку колізій різного рівня, що в свою чергу призвело до низької відповідності реальній дійсності прогнозованих результатів від антропогенної діяльності. Першим колізійним аспектом постало критично різне наповнення категорії «природа», що є вельми специфічним елементом саме в структурі природного капіталу і консолідується наступним чином:

- опціональності структурного складу у вигляді наявності наступних форм: metaphysical determinacy (метафізичної детермінації), що являє собою визначення природи як носія матерії Всесвіту; planetary consolidation (планетарна консолідація), що являє собою наповнення категорії природа наявними в межах Землі ресурсами та благами, які вже наявні чи потрапляють з космічного простору; environmental evolutionary dynamics (середовище еволюційної динаміки), зосереджує категорію «природа» в межах біосфери та екосистеми Землі;

- опціональності характеру рівня доступу в наступних формах: affordable energy (доступна енергія), що передбачає отримання природних благ за допомогою уніфікованих засобів акумуляції із співвідношенням енергетичних витрат на акумуляцію до отриманої енергії не вище ніж 1 Ерг до 10000 Ерг; anthropogenic symbiosis (антропогенний симбіоз), що візуалізується в моделі керованої трансформації природних в благ в біологічні носії енергії (питома вага витрат до надходжень – 1 Ерг до 5000 Ерг); synthetic transformation (синтетична трансформація), що являє собою синтезування за допомогою цілеспрямованого впливу на природний носій енергії його якісно нової синтетичної альтернативи (питома вага витрат до надходжень на 1 Ерг від 3500 Ерг (приклад: деструктивна гідрогенізація бурого вугілля) до 100000 Ерг (приклад: газове центрифугування ізотопів U до фізичного стану кількості ізотопів в ^{235}U з якісною активністю одного граму нукліда не менше ніж 80кБк); science fiction (наукова фантастика), що формалізує більшість теоретичних підходів до можливої трансформації всіх акумуляційних процесів в майбутньому за допомогою ще не впроваджених технологій (питома вага витрат до надходжень – 1 Ерг до 50000/1000000 Ерг (прикладом є: реалізація концепції холодного ядерного синтезу чи використання баріонної темної матерії)). Наведена система доступу до продукованої природою енергії безумовно має і свої аномалії, серед яких базове місце посідає маркетингова детермінанта, що вносить в систему цілу низку випадково змінюваних елементів, що не мають прямої енергетичної кореляції. Серед таких елементів, наряду з розробкою родовищ дорогоцінних металів та каменів (дорогоцінні камені не є носіями енергії та їх використання (за виключенням лазерних установок) виходить за межі системи «енергія-енергія»), знаходиться рекреаційно-туристична система, що є від'ємним, за значенням енергетичного трансферу, суб'єктом енергетичної системи. Від'ємна корисність, с точки зору фізики, рекреаційно-туристичної системи не є визначальною з огляду на наявність соціально-фізіологічної ефективності та визначного ринкового значення. Більше того, провідні за позитивним значенням вектори отримання

енергії пов'язані з геометричним зменшенням захисного потенціалу гомеостазу навколишнього середовища та збільшення вірогідності виникнення незворотних реакцій.

Нон-уніфікованість структури дефініції категорії «природа» доповнюється полі-структурною природою категорії «капітал», що передбачає додаткове змістовне обтяження у вигляді:

- вартісної характеристики предмету – всі консолідовані в системі природного капіталу предмети мають власну вартісну характеристику, що фіналізує їх адаптацію до єдиної ринкової одиниці виміру;

- аксіологічного імперативу – впровадження предмету в систему природного капіталу викликане усвідомленням його індивідуальної корисності чи унікальності, що в деяких випадках суперечить формальній логіці;

- операційної доступності – реалізація руху природного капіталу передбачає вільний чи внормований доступ до предмету без наявності непереборних перешкод;

- споживчих перспектив – можливість отримання корисної дії під час споживання предмету (корисна дія формалізується не тільки у вигляді фізико-хімічної реакції, а й, наприклад, у вигляді реалізації капітального інвестування).

Виходячи з усього вищенаведеного, категорія **«природний капітал рекреаційно-туристичної сфери»** доктринально дорівнює – над системній планетарній консолідації матеріальних носіїв нон-антропогенної природи з високим ступенем доступності до інтеграції в маркетингову систему Світу, що опосередковує їх вартісно-аксіологічну конвергенцію і потенціал споживчої трансформації, які обумовлюють динаміку генезису та конверсійні процеси в межах об'єкту відносин туризму та рекреації.

Наведена дефініція вбачається найбільш вдалою з точки зору її уніфікованості та нон-колізійності. Одним з прикладів нівелювання критичної колізійності, є виключення з дефініції логічних одиниць у вигляді – «природного капіталу – як дарунку від природи людині», - що перманентно використовуються в межах нормативних документів Європейської спільноти.

Зазначена вище логічна одиниця має цілу низку логічно нульових базисів, що незмінно призведуть до доктринальної похибки на періоді фіналізації регуляторного впливу:

- дарунок – є вольовою дією, тобто пов'язаний з індивідуальною свідомістю, якої у природи не має та не може бути;
- дарунок, як вольова дія, повинен бути формалізований у належного виду пропозиції, якої від природи не поступало з окреслених вище причин;
- людина не може бути реципієнтом цього «дарунку» з огляду на той факт, що природні блага, що споживаються існували б і за відсутності людини на планеті Земля;
- природні блага мають як Земне так і поза Земне походження, всупереч місцю існування людини у вигляді планети Земля. Іншими словами, головний елемент природного капіталу Землі, що має поза Земне походження – Сонячна радіація, - без якої існування життя на планеті в існуючому виді не можливе, не пов'язане з бажанням людини отримати дарунок від зірки Сонце;
- людина не є єдиним творінням природи, тому вважати себе єдиним здобувачем її благ, який має можливість знищувати інших реципієнтів за власним бажанням - не має права.

Слід зазначити, що безпосередньо виникнення дефініції "природний капітал" припадає на 1980-ті роки, що фактично співпадає з періодом зародження та становлення екологічної економіки. Розробниками даного терміну вважаються Х. Дейлі та Р. Костанза, які розглядали його у якості запасу, що є джерелом потоку природних послуг та природних ресурсів [7, с. 38]. Широкого обговорення та поширення концепція природного капіталу набула у 1992 році, що обумовлено розглядом у даному році означеної концепції на Конференції ООН з навколишнього середовища у Ріо де Жанейро ("Самміт Землі") [8, с. 5].

Формування наповнення дефініції природного капіталу рекреаційно-туристичної сфери створює логічні передумови необхідності з'ясування меж охопленої категорією активності. Як зазначають С.Н. Бобильов і В.М.

Захаров, сьогодні можна спостерігати все більше ознак прояву нових економічних моделей, за яких не потрібно задля досягнення добробуту сплачувати підвищенням екологічних ризиків, дефіцитом природних ресурсів та забрудненням навколишнього середовища [8, с. 9]. Слід зазначити, що статус природного капіталу рекреаційно-туристичної сфери відрізняється в залежності від пануючої у конкретний проміжок часу економічної моделі розвитку: споживчо-орієнтованої (табл. 1) або еколого-орієнтованої (табл. 2)

Таблиця 1 - Місце природного капіталу рекреаційно-туристичної сфери в рамках споживчо - орієнтованих економічних моделей

<p>Назва</p> <p>доктрини</p> <p>економічної</p> <p>активності</p>	<p>Наукова ідентифікація</p>
<p><u>The model of extensive pumping</u> (модель екстенсивного нагнітання)</p>	
<p><u>«Бура економіка»</u></p>	<p>Являє собою постіндустріальну економіку зі споживчим відношенням до природних благ. Рекреаційно-туристична сфера має високий економічний потенціал для розвитку, проте, лише локально-сегментований.</p> <p><i>Суб'єкт реалізації впливу – держава.</i></p> <p><i>Стан навколишнього середовища – опціонально контрольована деградація.</i></p> <p><i>Рівень реституційних внесків від суб'єкта споживання природного капіталу *: не більше 15%.</i></p>
<p><u>The model of resource donation</u> (модель ресурсного донорства)</p>	
<p><u>«Чорна економіка»</u></p>	<p>Формалізована в залежності національного сегменту економіки від успіху продажу наявних ресурсів на міжнародному ринку. Рекреаційно-туристична сфера географічно вельми сегментована та перманентно граничить з екологічно депресивними регіонами.</p>

	<p><i>Суб'єкт реалізації впливу – держава.</i></p> <p><i>Стан навколишнього середовища – хаотична деградація. Рівень реституційних внесків* від суб'єкта споживання природного капіталу – не більше 5%.</i></p>
<p><u>The model of ideal concurrence</u> (модель ідеального співпадіння)</p>	
<p><u>«Жовта економіка»</u></p>	<p>Співпадіння головного бюджетоутворюючого елемента системи та рекреаційно-туристичної сфери. Рекреаційно-туристична є таргетованим елементом державної політики з пріоритетним фінансуванням та моніторингом. Рекреаційно-туристична сфера консолідована та інституційно забезпечена; потенціал розвитку – помірний.</p> <p><i>Суб'єкт реалізації впливу – держава.</i></p> <p><i>Стан навколишнього середовища – перманентна підтримка належного стану довкілля.</i></p> <p><i>Рівень реституційних внесків* від суб'єкта споживання природного капіталу: до 65%.</i></p>

* (реальне інвестування в реституцію природи/спожиті ресурси + матеріальне вираження деградаційних процесів у зв'язку з споживанням)*100%

Використання у статті «кольорової інтерпретації» змістовного наповнення доктринальних векторів економіко-екологічного розвитку **безумовно є науковою фантасмагорією**, яка дозволяє на більш глибокому рівні висвітлити особливості використання природного капіталу та перспективні напрями трансформаційних перетворень у рекреаційно-туристичної галузі України.

Таблиця 2 - Місце природного капіталу рекреаційно-туристичної сфери в межах еколого-орієнтованих економічних моделей

Назва доктрини економічної активності	Наукова ідентифікація
<u>Steady-state model of the economy</u> (модель економіки стабільного стану)	
<u>«Біла економіка»</u>	<p>Формування національної політики економічного розвитку виходячи з показників несучого потенціалу екологічної системи. Фактично являє собою економіку зі зворотним вектором відліку – не від потреб до природи, а від природи до потреб. Рекреаційно-туристична сфера є одним з пріоритетів розвитку.</p> <p style="text-align: center;"><i>Суб'єкт реалізації впливу</i> – держава та місцеве самоврядування.</p> <p style="text-align: center;"><i>Стан навколишнього середовища</i> – позитивна динаміка.</p> <p><i>Рівень реституційних внесків*</i> від суб'єкта споживання природного капіталу: до 75%.</p>
<u>Economic model of sustainable development</u>(економічна модель сталого розвитку)	
<u>«Зелена економіка»</u>	<p>«Вид економічної активності, що збільшує добробут людей та забезпечує соціальну справедливість і при цьому істотно зменшує ризики для навколишнього середовища та нівелює його деградацію»[5]. «Зелена економіка» характеризується розвинутою системою глобального інвестування та сформованими потребами в якісній капіталізації. «Зелена економіка» передбачає необхідність значних капітальних внесків для досягнення реальної позитивної динаміки (за даними UNEP тільки з метою скорочення викидів CO²в атмосферу міжнародна спільнота до 2030 року повинна виділити 12,750 трильйонів доларів США)</p>

[5]. Головний позитивний ефект для екології досягається за рахунок впровадження новітніх виробничих систем та скорочення ресурсоемності виробництва. Держава активно використовує інструмент державно-приватного партнерства. Пріоритетними елементами таргетування з боку держави є: «зелені» ринки; сільськогосподарські біржі; «зелені інвестиції»; венчурне інвестування; і т.п. Рекреаційно-туристична сфера є одним з пріоритетних напрямів розвитку з високим потенціалом для розвитку. Система моніторингу: *Balanced scorecard with keyperformanceindicator* (сбалансована система показників з ключовими індикаторами ефективності). *Суб'єкт реалізації впливу* – міжнародні організації, держава, місцеве самоврядування.

Стан навколишнього середовища – позитивна динаміка за умов достатньої кількості інвестицій та вірного моменту їх пристосування.

*Рівень реституційних внесків** від суб'єкта споживання природного капіталу: від 75% до 150%.

«Синя економіка»

«Синя економіка» – це квазі-економічна модель екологічно орієнтованих трансформацій на мезо- та мікро-рівнях. «Синя економіка» не вирішує жодних макро-проблем навколишнього середовища, проте, консолідує цілу низку технологічних ідей та ноу-хау з метою оптимізації вже існуючих виробничих процесів в сегменті вторинної переробки та застосування відходів, налагодження симбіотичних видів господарювання, впровадження «дешевих» технологій. Базовим засобом трансформаційного впливу є каскадуючі інновації, що створюють кумулятивний синергетичний ефект. Базова ідея побудови: «велика собівартість екологічного продукту опосередковує зменшення

	<p>його корисності у зв'язку з ресурсними витратами на його відтворення; якісний екологічний продукт повинен бути дешевим»[6]. Рекреаційно-туристична сфера не є таргетованою в межах вказаної моделі, проте, коеволюційний генезис суміжних галузей господарювання неминуче реалізує свій вплив. <i>Суб'єкт реалізації впливу</i> – середній та великий бізнес сегмент.</p> <p><i>Стан навколишнього середовища</i> – позитивна динаміка за умови якісного та чіткого впровадження запропонованих бізнес-сегменту трансформаційних ідей.</p> <p><i>Рівень реституційних внесків*</i> від суб'єкта споживання природного капіталу: напряду <i>відсутні</i> (ефект досягається від накопичення результату інновацій).</p>
<p><u>The model of ecologically mutualizm</u> (модель екологічного мутуалізму)</p>	
<p><u>«Фіолетова економіка»</u></p>	<p>Здебільшого футуристичне бачення економічного врядування у вигляді якісного мутуалізму людини та природи. Трансформація вже існуючих паразитичних відносин людини до планетарної природи в форму мутуалізму досягається за рахунок зміни вектору видобутку енергії з Земного до позаземного, що дозволяє створити унікальні перспективи для розвитку природного капіталу.</p> <p><i>Суб'єкт реалізації впливу</i> – міждержавні організації, держава. <i>Стан навколишнього середовища</i> – контрольована якісна еволюція.</p> <p><i>Рівень реституційних внесків*</i> від суб'єкта споживання природного капіталу: не менше ніж 200%.</p>

* (реальне інвестування в реституцію природи/спожиті ресурси + матеріальне вираження деградаційних процесів у зв'язку з споживанням)*100%

В рамках проведеного дослідження авторами запропоновано типологію та проаналізовано шість доктринальних підходів щодо моделей економічного розвитку, а саме: *модель екстенсивного нагнітання* («бура» доктрина економічної активності); *модель ресурсного донорства* («чорна» доктрина економічної активності); *модель ідеального співпадіння* («жовта» доктрина економічної активності); *модель економіки стабільного стану* («біла» доктрина економічної активності); *економічна модель сталого розвитку* (системне поєднання «зеленої» та «синьої» доктрин економічної активності); *модель екологічного мутуалізму* («фіолетова» доктрина економічної активності).

Слід зазначити, що генезис економічних моделей в своєму результативі створює передумови до глобальних еволюційних чи деградаційних трансформацій. Лише за умови подолання стагнаційних процесів в межах економічної моделі, можуть бути створені перспективи для еволюційних перетворень, що дозволять перейти до більш ефективного, з точки зору екологізації, етапу трансформації. Кожен новий етап трансформаційних зрушень потребує значного збільшення інвестиційної активності, капіталізації та реалізації інноваційного потенціалу. Системна інтерпретація використання економічних моделей розвитку у контексті сучасних глобальних трансформаційних екологічних зрушень наведено на рис. 1

Наступним за логікою елементом дослідження є порівняння систематизованих видів активності відповідно до їх потенціалу в реаліях генезису саме стосовно рекреаційно-туристичної сфери України. Аналіз графічної інтерпретації можливого використання економічних моделей розвитку наведеної у рис 1. дозволяє констатувати, що найбільш перспективною для впровадження на теренах України видається саме *економічна модель сталого розвитку*, яка хоча й не є відтвореною в межах національної економіки, проте, є пріоритетною для вітчизняного вектору розвитку.

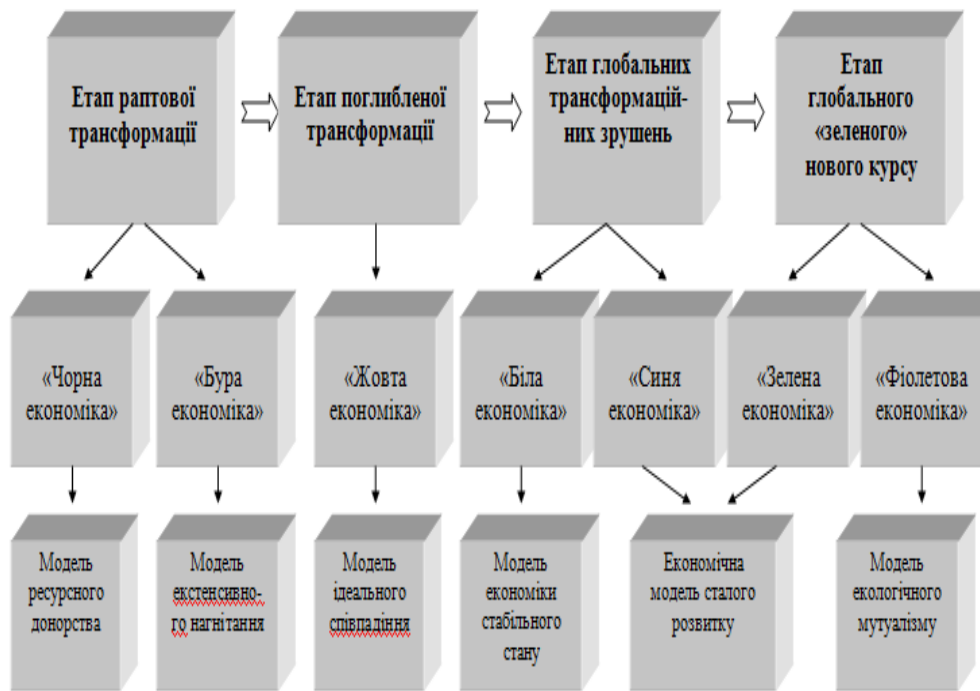

Рисунок 1 - Системна інтерпретація використання економічних моделей розвитку у контексті сучасних трансформаційних екологічних зрушень

Відповідно до системоутворюючих елементів доктрини «зеленої» та «синьої» економічної активності у дослідженні виявлені наступні розбіжності:

- варіативність рівнів вирішення екологічних проблем в рекреаційно-туристичній сфері – запропонований «зеленою економікою» терастію та макро рівень і таргетований «синьою економікою» мікро та мезо-рівні взаємодоповнюють одне одного. Безумовним постає факт, що значна доля еколого орієнтованого капіталу знаходиться в національних та наднаціональних утвореннях, проте, ігнорування більш локальних рівнів не дозволить проводити рівномірну трансформацію. З огляду на отриманий висновок, Україна, як держава з високим потенціалом для якісних перетворень повинна впроваджувати трансформації на всіх чотирьох рівнях;

- варіативність об'єму капіталізації – головним лейб-мотивом «зеленої економіки» є необхідність фантастично великої капіталізації на вирішення значних глобальних проблем, на відміну від «синьої економіки», що потребує незначної капіталізації, проте, глобальних проблем не вирішує. І хоча на

даному етапі Україна не здатна до капіталізації будь-якої фіналізованої екологічної трансформації навіть на національному рівні, проте, це не виключає важливість її участі в міжнародній еколого орієнтованій активності, що є предтечею до отримання іноземних інвестицій. Разом з тим, впровадження іноземного досвіду з оптимізації виробничих процесів буде корисним і на локальному рівні, створивши позитивну економічну динаміку в національному секторі;

- провідний засіб впливу – «зелена економіка» передбачає за базовий засіб впливу еколого орієнтовані капітальні інвестиції з розвинутою системою ключової індикації на відміну від «синьої економіки», що пропонує полівекторне прикладання капіталу в межах концепції каскадуючих інновацій, що мають кумулятивний синергетичний ефект. Безумовним є той факт, що каскадуючі інновації здебільшого мають індивідуально окреслені перспективи до впровадження та не можуть бути ординарно розповсюджені на всіх суб'єктів господарювання в рекреаційно-туристичній сфері України. Цей факт ставить перед державою завдання *в необхідності створення національного банку інноваційних ідей*, які б були доступні національному бізнес сегменту на опціональних засадах державно приватного партнерства. Реалізація подібної ідеї допомогла б нівелювати дефекти розповсюдження та впровадження інноваційних ідей, що мають низьку питому вагу в капіталізації;

- рівень реституції – аналіз об'єктивного стану екології України та короткострокової динаміки її генезису дає об'єктивні підстави вважати за необхідні – ефективні реституційні екологічні заходи, що мають на меті зупинити стагнаційні процеси в екології держави. Саме тому, метод «зеленої економіки» постає найбільш адекватним в сучасних реаліях України;

- біфуркаційна стійкість ефекту екстерналій – «зелена економіка» в своїй структурі носить Парето-суперечливі екстерналії, що в умовах значної капіталізації мають потенціал до значної дестабілізації ринку рекреаційно-туристичних послуг, тоді як «синя економіка» в своїй структурі носить Парето-несуперечливі екстерналії, максимально нівелюючи дестабілізаційний аспект

інвестування. Окреслена поліструктурність ефекту від екстерналій для України носитиме інституційно-моніторингові наслідки у вигляді логічно обумовленого значного збільшення потреби в адмініструванні процесів «зеленої економіки»;

- рівень екологізації засобів впливу – найбільш уніфікована для обох доктрин порівняльна одиниця, з огляду на спільне джерело інформації з ноосфери. Проте, саме вона може бути носієм еколого-деструктивних процесів в рекреаційно-туристичній сфері України. Найбільш перманентно згадуваними в обох доктринах є інноваційні інститути добування «зеленої» енергії за допомогою: вітряних електрогенераторів, сонячних електростанцій та водяних генераторів. Неоднозначність використання вітрогенераторів на теренах України ґрунтується на: значній питомій вазі капіталізації реалізації проекту; значному строку окупності; критичних локальних змінах клімату та рози вітрів; порушення динаміки міграційних процесів птахів; знищення кажанів у зв'язку з вельми сильними електромагнітними полями; створення перешкод для радіосигналів радарів цивільної авіації; патогенне збільшення рівня інфразвуку, що призводить до деструктивних процесів в організмі людини та психічним розладам (за даними отриманими з книги Ніни П'єрпонт «Wind Turbine Syndrome»). Сонячні електростанції виглядають не більш безпечними з огляду на: забруднення навколишнього середовища ще на етапі виробництва (при виробництві 1 тони кремнієвих елементів в повітря потрапляє до 4 тон тетрахлориду кремнію, що висококанцерогенною субстанцією, що викликає незворотні зміни в екології); перманентна присутність в складі фото елементів домішок кадмію, що при потраплянні в організм людини може призвести до летальних наслідків; збільшена тепловіддача локально змінює клімат; підвищення локальної температури знищує яйця багатьох мурах; пожежа за участю фотоелементів продукує канцерогенний дим, що призводить до прискорення деградаційних процесів в слизових оболонках людини і викликає дезорієнтацію та задуху зменшуючи практично до нуля шанси на виживання. Водяні генератори небезпечні для екології з огляду на: порушення динаміки переміщення водних потоків; локальне знищення планктону та дрібних

ракоподібних; різке збільшення електромагнітного навантаження на біотичну систему; перманентними викидами продуктів розпаду обшивки та внутрішніх елементів генератору. Окреслені вище небезпеки є лише «верхівкою айсбергу» тих аспектів, що повинні бути враховані Україною при вирішенні доцільності впровадження новітніх екологізованих новацій, інструментів та трансформаційних інституцій.

Висновки: Рекреаційно-туристична галузь є одним з головних чинників економічного розвитку країни, у зв'язку з чим, потребує організації, що буде гарантувати максимальний рівень реституційних внесків від суб'єкта споживання природного капіталу в означену сферу. Найбільш перспективними до впровадження доктринами економічної активності в контексті напрямів сталого розвитку, вважаються «зелена» та «синя економіка». Разом з тим, слід акцентувати увагу на тому, що з огляду на економічну та геополітичну ситуацію в Україні, доцільним є комбінування «сильних сторін» означених доктрин. Застосування екологічних інновацій, на наш погляд, у відриві від наукових досліджень, може спричинити шкоду природному капіталу рекреаційно-туристичної сфери та здоров'ю населення країни.

Література:

1. Введение: подготовка перехода к зелёной экономике //Программа ООН по окружающей среде. - 2011. – 738 с.
2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України//http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=201599&cat_id=201598
3. Поляничко О.В., Андреева Н.М. Форми та моделі екологічного підприємництва у рекреаційно-туристичній сфері господарювання в умовах сталого розвитку // Економічні інновації. – Одеса: ІПРЕЕДНАНУ, 2012. – Випуск 51. – С.6-16.

4. Полянничко О.В. Екологічне підприємництво в умовах сталого розвитку //Науковий вісник. – Одеса: ОДЕУ, 2012. – Випуск № 27(179). - С.117-123.
5. Полянничко О.В. Екологічні кластери в рекреаційно-туристичній сфері як модель регіонального розвитку підприємництва // Економічний форум. – Луцьк: ЛНТУ, 2013. – С.82-88.
6. Андреева Н.Н., Полянничко Е.В. Анализ потенциала и перспектив внедрения платы за экосистемные услуги в рекреационно-туристической сфере Украины // Економічні інновації. – Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2013.- Випуск 53 . - С.7-19.
7. Costanza R., Daly H. Natural capital and sustainable development// Conservation Biology, 1993, v.6, N. 1, pp. 37- 46.
- 8.Бобылев С.Н., Захаров В.М. "Зелёная экономика" и модернизация. Эколого-экономические основы устойчивого развития / С.Н. Бобылев, В.М. Захаров //На пути к устойчивому развитию России. - № 60. – 2012. – 90 с.
- 9.ЮНЕП. Зелёная экономика. Справочный документ.
http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/research_products/briefingpapers/Ru_G_E_FINANCE.pdf
- 10.Паулі Г. Синя економіка / Г. Паулі //Изд-во:Grafiche Nordest. – 320 с